

**Gemeente
Scherpenzeel**

de Afval
Spiegel

Van afval naar grondstof
Grondstoffenbeleidsplan 2017 - 2022

gemeente Scherpenzeel

Doss. no. 16CC133

Tilburg, 4 mei 2016

De AfvalSpiegel
Kraaivenstraat 21-15
Postbus 10311
5000 JH Tilburg

Tel: 085-7731995
E-mail: info@deafvalspiegel.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Beleidskaders	5
3. Prestatie gemeente Scherpenzeel	8
3.1 Kosten	8
3.2 Service	9
3.3 Milieu	10
3.4 Conclusies	13
4. Ambitie	14
4.1 Visie	14
4.2 Doelstellingen	14
4.3 Trendbreuk noodzakelijk	15
5. Burgers bewegen tot beter scheidingsgedrag	16
5.1 Financiële prikkel	16
5.2 Serviceprikkel	19
5.2.1 Serviceniveau's restafval	20
5.2.2 Serviceniveau's herbruikbare grondstoffen	21
5.3 Keuzes gemeente Scherpenzeel	23
6. Consequenties keuzes maatregelen	26
6.1 Prognose effect op scheidingsresultaat en hoeveelheid restafval	26
6.2 Prognose kosten en baten stap 1	27
6.3 Prognose kosten en baten stap 2	29
6.4 Prognose kosten en baten stap 3	30
7. Communicatie	32
8. Monitoring en evaluatie	33
9. Blik in de toekomst	34
Bijlage 1 Vergelijking diftarvormen	35
Bijlage 2 Opbouw afvalstoffenheffing bij tariefdifferentiatie	39
Bijlage 3 Bewonersavond	41

1. Inleiding

Afvalprestatie Scherpenzeel

De gemeente Scherpenzeel zamelt 58 % van het huishoudelijk afval gescheiden in aan de bron (resultaat 2015). De hoeveelheid restafval bedraagt gemiddeld 177 kilogram per inwoner. Een klein deel van het restafval wordt nog nagescheiden waardoor het percentage hergebruik uitkomt op 60 %. Gelet op de ontwikkeling van het scheidingsgedrag in de afgelopen jaren, zal het met ongewijzigd beleid niet mogelijk zijn om de landelijke doelstellingen te halen zoals die zijn geformuleerd voor 2020 en 2025.

Jaar	Hergebruik	Hoeveelheid restafval per inwoner
Scherpenzeel 2015	58 %	177 kg
Landelijke doelstelling 2020	75 %	100 kg
Landelijke doelstelling 2025	geen doelstelling	30 kg

Er zijn verdergaande maatregelen nodig om enerzijds afvalscheiding en hergebruik te verhogen en anderzijds de hoeveelheid restafval te verminderen.

Van afval naar grondstof

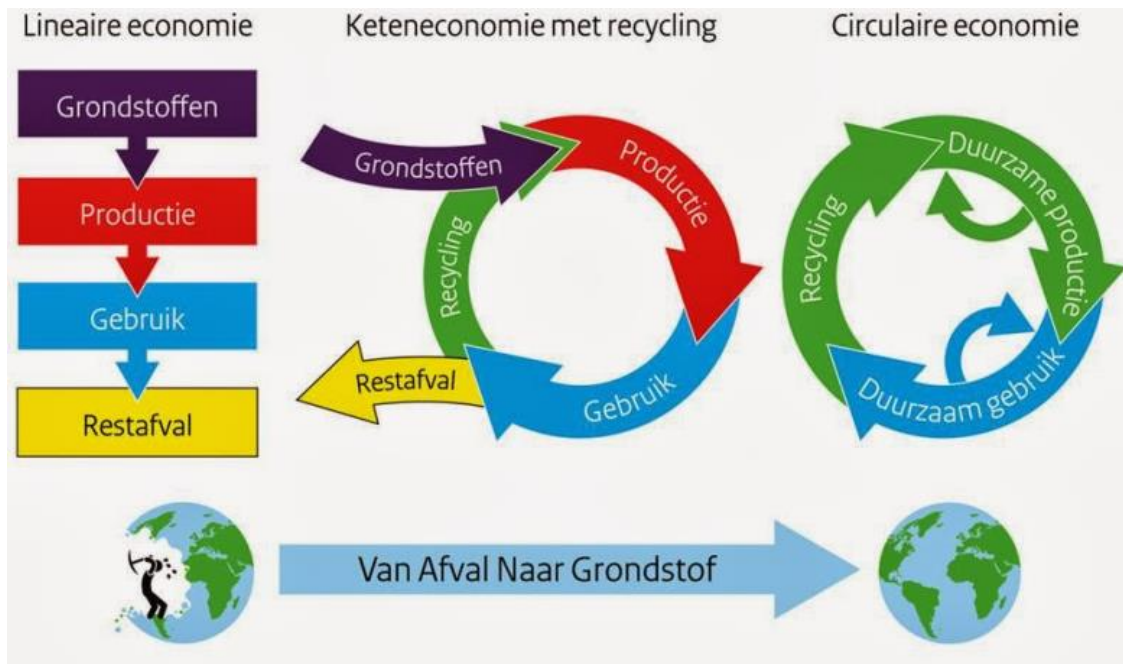
Door toenemende welvaart worden makkelijk winbare essentiële grondstoffen schaarser en raken uitgeput. Een schaarste die leidt tot speculatie, prijsfluctuatie en leveringonzekerheid. Het continu afdanken van materialen en producten als restafval, vaak na kortstondig gebruik, draagt bij aan het uitputten van primaire grondstoffen.

Vrijwel alle afvalstoffen die vrijkomen in een huishouden, maar ook bij de gemeente zelf en in bedrijven, zijn geschikt als secundaire grondstoffen en hebben een economische waarde. Het totale afvalbeleid kan derhalve een wezenlijke bijdrage leveren aan het beperken van het gebruik van primaire grondstoffen en de ontwikkeling van een duurzame samenleving. In het tweede Landelijk Afvalbeheerplan 2009 – 2021 (LAP2) dat het kader vormt voor het gemeentelijk afvalbeleid, ligt de nadruk ook op het aanwenden van afval als grondstof.

Het afvalbeleid moet een bijdrage leveren aan de ambities op het gebied van duurzaamheid. In LAP2 is daarom ingezet op grondstoffenbeleid. Conform LAP2 richt het beleid zich niet alleen op de eindfase van de materiaalketen, het afvalstadium, maar op de gehele materiaalketen. De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu heeft in januari 2014 de ambitie die is opgenomen in LAP2 aangescherpt in het programma 'Van Afval Naar Grondstof'. In december 2014 zijn de doelstellingen nog verder aangescherpt.

In 'Van Afval Naar Grondstof' staat dat 75 % van het huishoudelijk afval in 2020 geschikt moet zijn voor hergebruik en de hoeveelheid restafval mag op jaarbasis maximaal 100 kilogram per inwoner bedragen. Voor 2025 is een hoeveelheid van maximaal 30 kilogram restafval per inwoner ten doel gesteld.

Zie onderstaande plaatje als toelichting op de circulaire economie en de weg van afval naar grondstof.

Grondstoffenbeleidsplan 2017 - 2022

Voorliggend Grondstoffenbeleidsplan schetst de strategische koers en beleidskeuzes van de gemeente Scherpenzeel voor de periode 2017 tot en met 2022. De gemeente stelt in het Grondstoffenbeleidsplan de kaders waaraan het toekomstige beleid moet voldoen en doelstellingen die bereikt moeten zijn in respectievelijk 2020 en 2022. Voor het bereiken van de doelstellingen zal de gemeente maatregelen moeten nemen.

2. Beleidskaders

Om de speelruimte voor het Grondstoffenbeleidsplan van de gemeente Scherpenzeel te kunnen vaststellen is het van belang om stil te staan bij diverse hoofdlijnen voor het Europees en landelijk afvalbeleid. De kaders voor de formulering van het gemeentelijk afvalbeleid zijn namelijk voor een belangrijk deel vastgesteld op Europees en nationaal niveau. De Richtlijnen van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie verplichten de lidstaten om het Europees afvalbeleid uit te werken in nationale beleidsplannen en wetgeving.

Europese Kaderrichtlijn

In november 2008 is de nieuwe Europese Kaderrichtlijn voor afvalstoffen gepubliceerd. In de Kaderrichtlijn is ingezet op vermindering van milieu-effecten, meer bevordering van afvalpreventie, het waarborgen van recycling, vereenvoudiging van wetgeving en het verbeteren van handhaving. De Europese kaderrichtlijn is inmiddels geïmplementeerd in de nationale regelgeving.

Wet Milieubeheer

Gemeenten hebben een wettelijke zorgplicht voor het inzamelen van huishoudelijk afval dat vrijkomt binnen hun grondgebied. De zorgplicht is vastgelegd in de Wet Milieubeheer. In de Wet Milieubeheer is ook vastgelegd dat ieder bestuursorgaan tot taak heeft om bij de uitoefening van haar bevoegdheden rekening te houden met het door de Minister van Infrastructuur en Milieu vastgestelde Landelijk Afvalbeheerplan 2009 – 2021.

Landelijk Afvalbeheerplan 2009 - 2021

Het Landelijk Afvalbeheerplan 2009 – 2021 (LAP2) vormt het kader voor het gemeentelijk afvalbeleid. Het plan geeft aan dat een vermindering van de milieudruk noodzakelijk is. Het afvalstoffenbeleid moet een bijdrage leveren aan de ambities op het gebied van duurzaamheid. In LAP2 is daarom ingezet op grondstoffenbeleid. Het beleid dient zich niet alleen meer te richten op de eindfase van materiaalketens, het afvalstadium, maar op de gehele materiaalketen. Conform de prioriteitsvolgorde of 'ladder van Lansink' ligt het accent op het voorkomen van afval en de wel ontstane afvalstromen als grondstof te hergebruiken.

In LAP2 zijn zeven afvalstromen waarvan de milieudruk hoog is geselecteerd als prioritair voor de ketenaanpak in het afvalbeleid, te weten papier en karton, textiel, bouw- en sloopafval, organisch afval/ voedselresten, aluminium, PVC en grof huishoudelijk afval.

In het LAP2 is voor 2015 een doelstelling geformuleerd van 60 % nuttige toepassing/hergebruik (totaal bron- en nascheiding) van alle (grof) huishoudelijk afval. De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu heeft in augustus 2011 in zijn Afvalbrief de ambitie neergelegd om in 2015 van de totale hoeveelheid afval die vrijkomt uit huishoudens 65 % te recyclen. Dit is dus een feitelijke bijstelling van de doelstelling uit LAP2.

Publiek Kader en Uitvoeringsprogramma VANG Huishoudelijk Afval t/m 2025

In januari 2014 heeft de staatssecretaris de ambitie die is opgenomen in LAP2 nog verder aangescherpt in het programma 'Van Afval Naar Grondstof'. In 'Van Afval Naar Grondstof' staat dat 75 % van het huishoudelijk afval in 2020 geschikt moet zijn voor hergebruik. In de verdere toekomst moet 100 % van het huishoudelijk afval hergebruikt worden. 1 december 2014 heeft de staatssecretaris het 'Publiek Kader Huishoudelijk Afval' en het 'Uitvoeringsprogramma Huishoudelijk Afval' naar de Tweede Kamer gestuurd. Hierin is naast een hergebruiksdoelstelling ook een doelstelling voor de maximale hoeveelheid restafval (totaal van fijn en grof restafval) gedefinieerd, te weten 100 kilogram per inwoner in 2020 en 30 kilogram in 2025. Deze ambitie vormt voor de gemeente geen dwingend kader, maar is politiek hoogst actueel en wordt volop opgepakt door de markt. Steeds meer burgers zien ook het belang van verdere afvalscheiding.

Kern van het Publiek Kader is dat huishoudelijke product- en materiaalketens worden gesloten en dat dit gebeurt aan de hand van drie uitgangspunten:

- de vervuiler betaalt;
- de dynamiek van burgers en bedrijven krijgt de ruimte;
- marktfalen wordt tegengegaan.

Om deze visie uit te voeren is het Uitvoeringsprogramma VANG Huishoudelijk Afval ontwikkeld om structureel aan de slag te gaan met het motiveren, faciliteren en betrekken van de gemeenten, de burger en andere ketenpartijen aan de hand van verschillende activiteiten. Het merendeel van de activiteiten richt zich met name op de periode tot en met 2017, maar het uitvoeringsprogramma heeft een doorlooptijd tot 2025.

Producentenverantwoordelijkheid

Producenten of importeurs (mede) zijn mede verantwoordelijk voor het afvalbeheer van de producten die zij op de markt brengen. Producenten kunnen bij algemene maatregel van bestuur verantwoordelijk worden gesteld voor het opzetten van een logistiek voor het afvalbeheer (inname en de verwerking van producten en afvalstoffen na gebruik) en de financiering hiervan. De overheid speelt hierop in met de introductie van de grondstoffenrotonde. Dit betekent dat alle afvalstoffen na verwerking als grondstof de weg terugvinden in producten. Om dit te realiseren is samenwerking tussen verschillende partijen (overheid, bedrijfsleven, burger) van belang. Er bestaat al producenten-

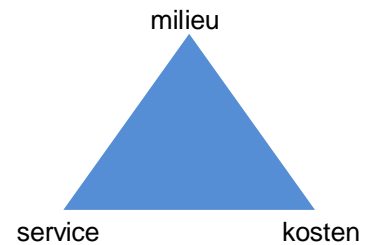
verantwoordelijkheid voor onder andere batterijen, elektrische en elektronische apparaten en verpakkingen.

Activiteitenbesluit milieustraat

In het Activiteitenbesluit milieustraat staat dat een milieustraat met een adequaat voorzieningenniveau het grof huishoudelijk afval laat aanbieden in 18 gescheiden stromen, waarvan grof restafval er 1 is.

3. Prestatie gemeente Scherpenzeel

Hoe goed de gemeente Scherpenzeel het doet op afvalgebied meten we af aan de score op de prestatiegebieden in de zogenaamde afvaldriehoek, te weten kosten, service en milieu.

3.1 Kosten

- In Scherpenzeel is de hoogte van de afvalstoffenheffing afhankelijk van de huishoudgrootte. In 2016 betaalt een meerpersoons huishouden afgerond € 211 en een eenpersoons huishouden € 169. Gemiddeld komt de heffing uit op € 200. Dit is het gewogen gemiddelde op basis van het aantal één- en meerpersoons huishoudens dat een aanslag heeft ontvangen.
- Met deze systematiek wordt rekening gehouden met het feit dat een 1-persoons huishouden gemiddeld minder afval aanbiedt dan een meerpersoons huishouden, maar wordt geen recht gedaan aan het principe 'de vervuiler betaalt'. Dit is wel het geval bij gemeenten waarbij het aanbieden van GFT-afval en/ of restafval wordt belast. Bij deze financiële prikkel die we diftar noemen is een verband tussen de hoogte van de afvalstoffenheffing (= tarief) en het afvalgedrag van individuele huishoudens (= differentiatie).
- De afvalstoffenheffing in Scherpenzeel is 100 % kostendekkend, dat wil zeggen dat alle aan de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval te relateren kosten hierin zijn opgenomen.
- In 2015 bedroeg de gemiddelde heffing in de provincie Gelderland € 190 (rapport Rijkswaterstaat Leefomgeving). Cijfers 2016 nog niet beschikbaar.

3.2 Service

Op hoofdlijnen is het voorzieningenniveau in Scherpenzeel anno 2016 als volgt:

Afvalstroom	Halen	Brengen
Huishoudelijk restafval	Inzameling aan huis met containers 1 keer per 2 weken.	Ondergrondse verzamelcontainers bij appartementencomplexen.
GFT-afval	Inzameling aan huis met containers 1 keer per 2 weken.	Niet van toepassing.
Papier	Inzameling aan huis met containers 1 keer per maand.	Ondergrondse verzamelcontainers bij appartementencomplexen. Gratis brengen naar milieustraat.
Glas	Niet van toepassing.	Inzameling via 7 glasbakken. scheiding op 3 kleuren.
Textiel	Inzameling aan huis 2 keer per jaar	Inzameling via 4 textielcontainers.
Kca	Inzameling op afroep met chemokar 2 x per jaar. Inleveren batterijen bij supermarkten en bouwmarkten. Inleveren injectienaalden en medicijnen bij apotheek.	Gratis brengen naar milieustraat.
PMD-afval	Inzameling van plastic, metaal en drankkartons aan huis met plastic zak 1 keer per 2 weken.	Gratis brengen naar milieustraat.
Luiers	Niet van toepassing.	Gratis brengen naar locaties kinderopvang en milieustraat.
Elektrische apparaten	Inzameling aan huis op afroep 1 keer per maand tegen betaling.	Gratis brengen naar een kringloopwinkel of naar milieustraat.
Grof snoeiafval	Inzameling aan huis op afroep 1 keer per maand tegen betaling.	Tegen betaling brengen naar milieustraat.
Herbruikbare goederen	Niet van toepassing.	Brengen naar een kringloopwinkel.
Grof huishoudelijk afval	Inzameling aan huis op afroep 1 keer per maand tegen betaling.	Openingstijden milieustraat vrijdag van 13.00 tot 18.00 uur en zaterdag van 08.00 tot 12.00 uur. Op andere tijden zijn extra kosten verbonden aan het afgeven. Papier, ijzer, kunststof verpakkingen, kca, elektrische apparaten, autobanden zonder velg en luiers zijn hele week gratis af te geven. Tegen betaling aanbieden van puin, oude meubels, vloerbedekking en groenafval.

Het voorzieningenniveau voor de verschillende afvalstromen in Scherpenzeel wijkt nauwelijks af van de meeste voorkomende systemen in vergelijkbare gemeenten. Voor het aanbieden van grof huishoudelijk afval kunnen inwoners terecht op de locatie van een private onderneming waar de milieustraat is gevestigd. De milieustraat is geopend op vrijdag van 13.00 tot 18.00 uur en op zaterdag van 08.00 uur tot 12.00 uur. Inwoners van Scherpenzeel kunnen echter ook op alle andere werkdagen terecht bij deze private onderneming. Op andere tijden zijn echter extra kosten verbonden aan het afgeven. De private onderneming registreert via de afvalpas alleen die hoeveelheden afval die huishoudens op vrijdag en zaterdag tijdens de openingsuren van de milieustraat

aanbieden. Voor deze voorziening betaalt de gemeente immers een vergoeding aan de ondernemer. Hoeveel huishoudens met welke hoeveelheden op alle andere dagen de locatie van de private onderneming bezoeken is niet bekend. Het werkelijke aanbod grof huishoudelijk afval ligt in ieder geval hoger dan wat nu wordt geregistreerd voor de gemeente. Hoeveel hoger is echter niet bekend.

3.3 Milieu

De milieuprestatie wordt uitgedrukt in scheidingsresultaat, samenstelling van het fijn huishoudelijk restafval (inhoud van de grijze container) en uitstoot CO₂.

Scheidingsresultaat

- Het resultaat is de laatste jaren voor de meeste stromen tamelijk stabiel. Zie tabel volgende pagina voor cijfers 2015 en een prognose voor 2016. Vanaf september 2015 zamelt Scherpenzeel PMD-afval in. Tot die tijd werd alleen kunststof verpakingsafval ingezameld. Op basis van het eerste kwartaal 2016 is geprognostiseerd hoeveel PMD-afval Scherpenzeel in 2016 naar verwachting gaat inzamelen. De hoeveelheid fijn restafval wordt evenredig minder en de ingezamelde hoeveelheden van alle andere afvalstromen blijven gelijk. Het resultaat in Scherpenzeel is vergeleken met het CBS-gemiddelde voor vergelijkbare weinig stedelijke gemeenten¹ en het gemiddelde van de FoodValley gemeenten Barneveld, Ede, Nijkerk, Scherpenzeel, Veenendaal en Wageningen.
- In 2015 produceerde een gemiddelde inwoner van Scherpenzeel 420 kilogram afval. Dit is 95 kilogram minder dan het gemiddelde in vergelijkbare weinig stedelijke gemeenten. Ook het gemiddelde van de FoodValley gemeenten ligt hoger dan in Scherpenzeel. Het verschil is vrijwel geheel te verklaren door het grote verschil in aanbod van grof huishoudelijk afval op de milieustraat. In Scherpenzeel wordt bijzonder weinig grof huishoudelijk afval ingezameld/ geregistreerd. Mogelijk is ook dat burgers hun grof huishoudelijk afval naar andere locaties/ verwerkers brengen dan de milieustraat. Ook het aanbod glas blijft achter bij het CBS-gemiddelde en het FoodValley-gemiddelde. De ingezamelde hoeveelheid GFT-afval ligt echter ruim hoger dan de genoemde gemiddelde scores.
- 58 % van alle huishoudelijk afval in Scherpenzeel werd gescheiden aangeboden via de inzameling aan huis, de diverse voorzieningen in de wijk en op de milieustraat. Deze afvalstromen, zoals GFT-afval, papier, glas, textiel, PMD-afval, etc. werden weer verwerkt tot secundaire grondstoffen (hergebruik). Het gemiddelde in

¹ Dit zijn gemeenten met een omgevingsadressendichtheid van 500 tot 1.000 adressen per km². De omgevingsadressendichtheid is de gemiddelde waarde van de adressendichtheid van een gemeente.

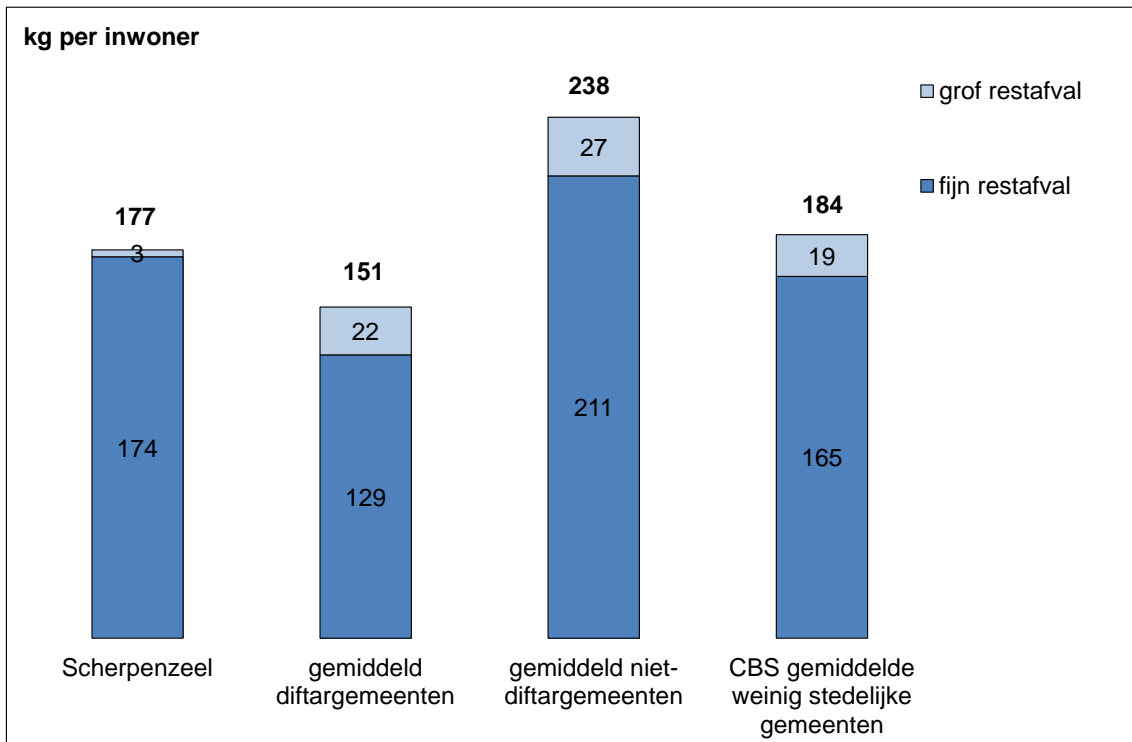
vergelijkbare weinig stedelijke gemeenten ligt op 64 %. Dit is het gemiddelde van alle weinig stedelijke gemeenten in Nederland, diftar en niet-diftargemeenten. Het gemiddelde van de FoodValley gemeenten keam in 2014 uit op 58 %. Er zijn wel grote verschillen tussen de FoodValley gemeenten onderling. De verschillen variëren van minimaal 53 % tot maximaal 65 %.

- In Scherpenzeel was 177 kilogram (42 %) restafval dat werd verbrand (174 kilogram fijn restafval via de minicontainer en 3 kilogram grof restafval op de milieustraat). Het CBS-gemiddelde bedroeg 184 kilogram (165 + 19). De hoeveelheid restafval die een inwoner van Scherpenzeel in 2015 produceerde ligt 25 % lager dan gemiddeld in niet-diftargemeenten en 17 % hoger dan gemiddeld in diftargemeenten (zie grafiek volgende pagina).
- Via nascheiding wordt uit het ingezamelde restafval van Scherpenzeel nog een klein deel (circa 5 %) aan herbruikbare grondstoffen gehaald. Indien we dit meerekenen komt het hergebruik in 2015 uit op 60 %.

<i>gegevens in kg per inwoner</i>	Scherpenzeel 2015	prognose Scherpenzeel 2016	CBS weinig stedelijk 2014*	FoodValley gemeenten 2014 *
fijn huishoudelijk afval (fha)				
fijn restafval [1]	174	168	165	176
GFT-afval	134	134	113	100
papier	63	63	66	56
glas	15	15	22	18
textiel	5	5	5	4
kca	1	1	1	1
PMD-afval	11	18	11	8
luiers	4	4	nb	1
overig	0	0	1	0
totaal fijn huishoudelijk afval	407	407	384	364
<i>% gescheiden ingezameld fha</i>	<i>57%</i>	<i>59%</i>	<i>57%</i>	<i>52%</i>
grof huishoudelijk afval (gha)				
grof restafval [2]	3	3	19	17
grof tuinafval gescheiden	1	1	43	25
overig grof afval gescheiden	9	9	70	54
totaal grof huishoudelijk afval	13	13	132	96
<i>% gescheiden ingezameld gha</i>	<i>76%</i>	<i>76%</i>	<i>86%</i>	<i>82%</i>
huishoudelijk afval totaal (fha + gha)				
restafval [1 + 2]	177	171	184	193
gescheiden ingezameld	243	249	331	267
totaal fha en gha	420	420	515	460
<i>% gescheiden ingezameld fha en gha</i>	<i>58%</i>	<i>59%</i>	<i>64%</i>	<i>58%</i>
<i>% hergebruik incl. nascheiding restafval</i>	<i>60%</i>	<i>61%</i>	<i>nb</i>	<i>nb</i>

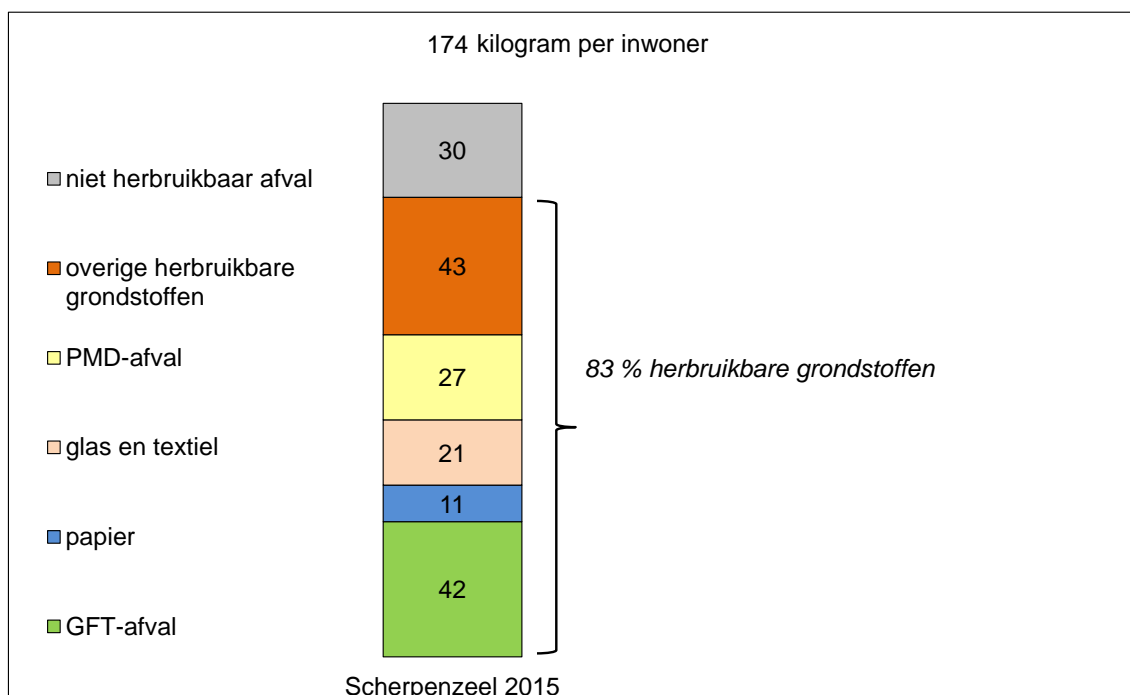
nb = niet bekend

* Cijfers 2015 nog niet bekend

Samenstelling fijn restafval

- In 2014 is op basis van sorteeranalyses vastgesteld in welke mate verschillende herbruikbare grondstoffen nog in het fijn restafval (inhoud grijze container) voorkomen. De resultaten zijn gekoppeld aan de inzamelcijfers 2015.
- De resultaten van de sorteeranalyses (gewichtsprocenten) zijn gekoppeld aan de hoeveelheid fijn restafval uitgedrukt in kilogram per inwoner (zie volgende grafiek).
- De categorie 'overige herbruikbare grondstoffen' bestaat uit metalen, puin, hout, hygiënisch papier (voornamelijk luiers), kunststoffen geen verpakkingen en kleine elektrische apparaten. De categorie 'niet herbruikbaar afval' bestaat vooral uit zand, kattenbakgrint en ondefinieerbare resten.
- Ervan uitgaande dat alle kunststoffen (dus ook het niet verpakkingen deel) en luiers gescheiden kunnen worden ingezameld, bestond in 2015 nog 83 % van het fijn huishoudelijk restafval uit herbruikbare grondstoffen.
- Uit de grafiek blijkt dat het aandeel GFT-afval (voor 90 % voedselresten) het grootst is.

Uitstoot CO₂

De milieuprestatie kan ook worden uitgedrukt in besparing op de uitstoot van CO₂. Op basis van kentallen van Rijkswaterstaat Leefomgeving is berekend hoeveel minder CO₂-uitstoot de verwerking van gescheiden ingezamelde grondstoffen oplevert in vergelijking met de situatie waarin deze grondstoffen als restafval zouden worden verbrand. In Scherpenzeel was dit in 2015 een hoeveelheid van 1,4 kiloton.

3.4 Conclusies

1. Afvalstoffenheffing is 100 % kostendekkend en iets hoger dan gemiddeld in Gelderland.
2. Service in Scherpenzeel is gemiddeld. Aanbieden van grof huishoudelijke afvalstromen wordt ontmoedigd (zowel betalen voor halen als brengen naar milieustraat).
3. 58 % afvalscheiding in 2015; inclusief nascheiding restafval is het hergebruik 60 %. De landelijke doelstelling van 75 % hergebruik en maximaal 100 kilogram restafval per inwoner in 2020 is nog buiten bereik.
4. Verbetering van de gescheiden inzameling is nog mogelijk voor de meeste grondstoffen. 83 % van het fijn huishoudelijk restafval (inhoud grijze container) bestaat uit herbruikbare grondstoffen.

4. Ambitie

4.1 Visie

In het coalitie-akkoord 2014 – 2018 is opgenomen dat de gemeente Scherpenzeel kiest voor een zuinig gebruik van grondstoffen en zorg voor de leefomgeving. In het verlengde hiervan kunnen we stellen dat de gemeente Scherpenzeel streeft naar een duurzame samenleving waarbij in de toekomst geen plek meer is voor afval. Afval is in de toekomst geworden tot een hoogwaardige grondstof die oneindig herbruikbaar is of opgaat in het natuurlijke systeem zonder hieraan schade toe te brengen. Met de boodschap dat de gemeente afval ziet als grondstof, gekoppeld aan een hoog serviceniveau, zal ook bij inwoners een andere houding ontstaan ten opzichte van afval. Een 'afvalvrij' Scherpenzeel is er niet van vandaag op morgen. Scherpenzeel blijft zich daarom nadrukkelijk focussen op één van haar kerntaken ten aanzien van afval, namelijk de verwijdering van huishoudelijk en gemeentelijk afval en het voorkomen, verminderen en verwijderen van zwerfafval tegen zo laag mogelijke kosten.

De gemeente zal bij haar streven naar een toekomst zonder afval haar blik over afval moeten verruimen. Afval als onderdeel van een product- of materiaalketen. Voor een structurele oplossing is een aanpak nodig gericht op een circulaire economie. De overgang van een lineaire economie (grondstof winnen, produceren, consumeren, afdanken en vernietigen) naar een circulaire economie is cruciaal voor een duurzame welvaarts-groei. In het sluiten van de keten heeft afvalbeheer een wezenlijke rol. Preventie, scheiding en hergebruik van afvalstoffen zijn belangrijke instrumenten om primaire grondstoffen te besparen en CO₂-uitstoot te verminderen.

4.2 Doelstellingen

De visie is vertaald in concrete doelstellingen op verschillende momenten binnen de planperiode (zie tabel). 'Afvalvrij' als zodanig bestaat nog niet. Op basis van onderzoek naar de samenstelling van het fijn restafval in de gemeente Scherpenzeel in 2014 (zie paragraaf 3.3) blijkt 83 % in principe herbruikbare grondstoffen te zijn. De vraag is welk deel hiervan realistisch gezien gescheiden kan worden hergebruikt.

Op basis van praktijkervaringen in andere gemeenten komen wij tot de volgende realistische doelstellingen voor 2020 en 2022. Realisatie van de doelstellingen hangt uiteraard af van de maatregelen die de gemeente Scherpenzeel neemt.

Jaar	Hergebruik	Hoeveelheid restafval per inwoner
2020	75 %	100 kg
2022	80 %	80 kg

4.3 Trendbreuk noodzakelijk

Er is nog beperkte winst te behalen in de verbetering van de huidige inzamelsystemen. Een trendbreuk met de huidige praktijk is noodzakelijk om de doelstellingen de komende jaren te realiseren. Uitgangspunt is het sluiten van de gehele keten waarmee (bijna) al het afval wordt hergebruikt. Inwoners leveren alleen nog herbruikbare grondstoffen aan en (nagenoeg) geen (rest)afval. Inzameling van deze herbruikbare grondstoffen wordt afgestemd op het afdankmoment.

Een trendbreuk met de huidige praktijk van afvalinzameling- en verwerking waarbij de gehele keten wordt gesloten, vraagt ook binnen de gemeentelijke organisatie een wezenlijke verandering in het denken over afval als grondstof.

Bij de gedachte van ‘afval naar grondstof’ dient niet uit het oog te worden verloren dat preventie in het bijzonder prioriteit verdient. In de ladder van Lansink staat preventie bovenaan. Het principe van de ladder is dat het afvalbeleid erop is gericht prioriteit te geven aan de meest milieuvriendelijke verwerkingwijzen. Deze staan bovenaan de ladder. Ook het anders benutten van afvalstromen door de ontwikkeling van nieuwe verwerkingstechnieken draagt bij aan de invulling van een duurzame samenleving. In alle gevallen wordt een substantiële bijdrage geleverd aan de reductie van CO₂. De gemeente zelf heeft de meeste invloed op het scheiden van grondstoffen.

5. Burgers bewegen tot beter scheidingsgedrag

Het beleidsuitgangspunt is dat de gemeente afval ziet als grondstof. De gemeente legt in de maatregelen de focus op preventie en het frequent aan huis ophalen van herbruikbare grondstoffen. Wat niet van waarde is, het uiteindelijke restafval, gaat de gemeente minder frequent inzamelen of moet de burger zelf wegbrengen naar ondergrondse verzamelcontainers in de buurt. Vanuit deze visie mag van burgers worden verwacht dat zij zich inspannen om afval te zien als grondstof en herbruikbare grondstoffen gescheiden aan te bieden. Overigens tonen diverse onderzoeken aan dat de overgrote meerderheid van de Nederlanders moeite wil doen om het afval zo goed mogelijk te scheiden. Bepalend voor het scheidingsgedrag is vooral de mate waarin de gemeente burgers in de gelegenheid stelt om het afval te scheiden.

Scherpenzeel gaat maximaal inzetten op preventie, scheiding aan de bron en hergebruik van daarvoor geschikte secundaire grondstoffen. Het percentage restafval brengt de gemeente zo ver mogelijk terug. De benodigde maatregelen worden tegen zo laag mogelijke kosten ingevoerd. De gemeente heeft twee prikkels beschikbaar om burgers te bewegen om hun scheidingsgedrag te verbeteren.

Serviceprikkel	Het bieden van een hoge service voor waardevolle grondstoffen waarbij het aan de bron gescheiden inzamelen is afgestemd op het afdankmoment in combinatie met een lage service voor restafval.
----------------	--

Financiële prikkel	Burgers zelf een sturingsmechanisme in handen geven voor de hoogte van de afvalstoffenheffing.
--------------------	--

Communicatie heeft een belangrijke waarde als ondersteunend instrument bij het introduceren van veranderingen in de gemeente, zoals het aanpassen van het serviceniveau en het introduceren van een financiële prikkel. Communicatiecampagnes die alleen zijn gericht op het vergroten van kennis en motivatie zonder wijzigingen in het serviceniveau of de introductie van een financiële prikkel leiden niet of slechts tijdelijk tot een beperkt beter scheidingsresultaat, zo blijkt uit ervaringen in andere gemeenten.

5.1 Financiële prikkel

Bij de financiële prikkel gaan we er vanuit dat de gemeente het aanbieden van restafval belast. Bij gebruik van de restafvalcontainer kan een bedrag worden gerekend per aanbieding, per kilogram of een combinatie van beiden. Bij gebruik van een onder-

grondse verzamelcontainer betaalt de burger een bedrag per inworp. Bij dit inzamel-systeem kan het aangeboden restafval niet worden gewogen per inworp.

Deze vormen van financiële prikkel noemen we diftar (tariefdifferentiatie). Met de keuze voor diftar geeft een gemeente burgers niet alleen een sturingsmechanisme in handen voor de hoogte van de afvalstoffenheffing, maar wordt ook invulling gegeven aan het principe 'de vervuiler betaalt'. Dit leidt tot beter scheidingsgedrag, minder restafval en lagere kosten.

De invoering van tariefdifferentiatie prikkelt huishoudens om minder afval te produce-ren en afval beter te scheiden. Hiermee kan echter niet de gehele afvalreductie worden verklaard die met diftar wordt gerealiseerd. De toename in de gescheiden ingezamelde hoeveelheid grondstoffen houdt geen gelijke tred met de afname in het aanbod restaf-val. Er verdwijnt dus afval via kanalen waar geen registratie van plaatsvindt en dus ook niet bekend is bij de gemeente. Zo zijn er mensen die afval meegeven met familie en kennissen die wonen in een gemeente zonder tariefdifferentiatie, bieden afval aan in buurgemeenten die geen tariefdifferentiatie hebben of nemen afval mee naar het werk.

Bij gemeenten leeft vaak de vrees dat de introductie van diftar leidt tot een forse toe-name van afvaldumpingen, met name in het buitengebied. In verschillende landelijke onderzoeken kon niet worden vastgesteld dat er een relatie is tussen de invoering van diftar en een toename van het dumpen van afval. Alterra Wageningen UR heeft in 2007 een verkennend onderzoek uitgevoerd naar de omvang en achtergronden van afval-dumping specifiek in de natuur. Het invoeren van tariefdifferentiatie leidt volgens ver-schillende beheerders tot een bepaalde mate van afvaldumping, dat overigens na eni-ge tijd weer afneemt tot het oorspronkelijke niveau. Overigens bestaat het meeste afval dat gedumpt wordt in de natuurterreinen volgens Alterra uit grof huishoudelijk afval waarvoor ook meestal bij niet-diftargemeenten moet worden betaald. Er is geen statis-tisch materiaal beschikbaar waaruit overtuigend blijkt dat het invoeren van diftar leidt tot een toename van het dumpen van afval. Indien we het afval uit de prullenbakken meerekenen, dan wijzen ervaringen uit dat inclusief afvaldumpingen een stijging van maximaal 0,5 kilogram per inwoner aan de orde kan zijn. Om deze hoeveelheid in per-spectief te plaatsen: de totale hoeveelheid huishoudelijk afval in Scherpenzeel be-draagt per inwoner 416 kilogram. Afvaldumpingen in niet diftargemeenten hebben geen enkele prioriteit en worden niet of nauwelijks vastgelegd. Bij de introductie van diftar is er meestal wel aandacht voor afvaldumping en de handhaving ervan. Het wordt dan pas een zichtbaar probleem.

Situatie in Nederland

In 2015 bracht 41 % van alle gemeenten in Nederland een afvalstoffenheffing in rekening die afhankelijk is van het afvalaanbod. De meeste diftargemeenten rekenen met hun burgers af op basis van het aantal aanbiedingen van zowel de GFT-container als van de restafvalcontainer. Dit kan ook nog gekoppeld zijn aan de grootte van de container (volume). Burgers met een grote container (240 liter) betalen in dat geval meer per aanbieding dan burgers met een kleine container (140 liter).

2015	Nederland
volume	6%
(volume-)/ frequentie	26%
gewicht	3%
gewicht-/ frequentie	2%
dure zak	4%
subtotaal diftar	41%
grootte huishouden	52%
vast tarief	7%
totaal	100%

Er zijn steeds meer gemeenten die de hoogte van de afvalstoffenheffing alleen nog koppelen aan het aanbod restafval en niet meer aan het aanbod GFT-afval. De gedachte hierachter is dat, en dit is in lijn met de visie van de gemeente Scherpenzeel, er geen financiële drempel moet zijn voor het aanbieden van herbruikbare grondstoffen. Nadeel van introductie van een volledig nultarief voor het aanbieden van GFT-afval is dat het thuiscomposteren in eigen tuin mogelijk wordt ontmoedigd. Anderzijds wordt het gescheiden aanbieden van GFT-afval sterk aangemoedigd.

De financiële prikkel kan ook een instrument zijn om het gescheiden aanbieden van herbruikbare grondstoffen te belonen. Deze methodiek is beproefd in de gemeente Pijnacker-Nootdorp. Op een aantal locaties binnen de gemeente konden burgers hun kunststof, papier, textiel en kleine elektrische apparaten naar toe brengen. De gedachte was dat de financiële waarde die deze grondstoffen vertegenwoordigen deels dekking zou bieden voor de kosten van de inzamellocaties. Met deze systematiek werd een beperkte vermindering van de hoeveelheid restafval bewerkstelligd. Het systeem is om financiële redenen eind 2012 stopgezet. Inmiddels zijn er weer vestigingen geopend in Rotterdam Hoogvliet en Barendrecht. In 2014 heeft de gemeente Etten-Leur eveneens een systeem van belonen beproefd. De resultaten laten zien dat de kosten niet opwegen tegen de baten.

Scherpenzeel kiest alleen voor in andere gemeenten bewezen systemen en technieken. Om die reden heeft het belonen van het gescheiden aanbieden van herbruikbare grondstoffen geen prioriteit in het Grondstoffenbeleidsplan.

5.2 Serviceprikkel

Voor een optimale afvalinzameling in de hoogbouw/ appartementencomplexen zijn nog weinig succesvolle voorbeelden in het land. Wat betreft de serviceprikkel legt de gemeente de focus dan ook op de laagbouw (en in bijzondere gevallen de hoogbouw waar burgers wel containers kwijt kunnen).

Op basis van ervaringen in andere gemeenten onderscheiden we voor burgers in de laagbouw op hoofdlijnen twee serviceniveaus voor restafval en twee serviceniveaus voor herbruikbare grondstoffen.

Voor restafval bestaat de keuze uit het verlagen van de inzamelfrequentie van de restafvalcontainer naar 1 keer per 3 of 4 weken of het laten wegbrengen van restafval naar een ondergrondse verzamelcontainer in de buurt. Voor de herbruikbare grondstoffen bestaat de keuze uit het aan huis inzamelen in aparte containers of zakken (één stroom in één container) of het aan huis inzamelen van een mix van grondstoffen in containers of zakken. Elke serviceniveau voor restafval is te combineren met elk serviceniveau voor herbruikbare grondstoffen. In totaal zijn derhalve vier combinaties mogelijk.

		Restafval	
		C. Verlagen inzamelfrequentie container naar 1 x 3 of 4 weken	D. Laten brengen naar ondergrondse verzamelcontainer in de buurt
Herbruikbare grondstoffen	A. Inzameling aan huis in aparte containers of zakken	Combinatie van A en C	Combinatie van A en D
	B. Inzameling aan huis van mix in containers of zakken	Combinatie van B en C	Combinatie van B en D

Omschakeling naar een van de genoemde serviceniveaus kan alleen succesvol zijn, dat wil zeggen minder restafval en meer herbruikbare grondstoffen, in combinatie met de introductie van een financiële prikkel.

5.2.1 *Serviceniveau's restafval*

Uit ervaringen in andere gemeenten blijkt dat zowel het verlagen van de inzamelfrequentie van restafval als het laten wegbrengen van restafval naar ondergrondse verzamelcontainers in de buurt leidt tot een sterk verminderd aanbod restafval. Gekoppeld aan een financiële prikkel is het reductie-effect voor restafval nog groter, tot maximaal 65 %. Toepassing van een financiële prikkel in de vorm van diftar is voor beide serviceniveau's mogelijk. Bij het gebruik van ondergrondse verzamelcontainers betalen burgers voor elke inworp. De ondergrondse verzamelcontainers zijn alleen te openen met een speciaal pasje. Elke inworp wordt zo geregistreerd. Bij het verlagen van de inzamelfrequentie kan bij gebruik van een container elke aanbieding worden geregistreerd via een identificatiechip in de container.

Verlagen inzamelfrequentie restcontainer naar 1 keer per 4 weken

Bij het verlagen van de inzamelfrequentie van restafval blijven burgers gebruik maken van een container. Inzameling van restafval met een zak behoort tot de mogelijkheden, maar zou voor burgers in Scherpenzeel een stap terug zijn. Het inzamelen van zakken met restafval is ook vanuit een oogpunt van arbeidsbelasting niet te verkiezen voor de inzamelaar. Overigens bieden burgers in gemeenten waar men de zogenaamde 'dure zak' heeft (restafval kun je alleen aanbieden in speciale zakken van de gemeente) het minste restafval van allemaal. Dit zijn echter gemeenten die al jarenlang dit zakkensysteem hanteren en waar burgers niet anders gewend zijn.

In gemeenten die al ervaring hebben met het verlagen van de inzamelfrequentie voor restafval is de meest toegepaste frequentie 1 keer per 4 weken. Burgers hebben minder capaciteit voor het restafval en worden daardoor gestimuleerd om zoveel mogelijk herbruikbare grondstoffen te scheiden. Bij het verlagen van de inzamelfrequentie blijkt 1 keer per 4 weken voor de meeste huishoudens voldoende als men optimaal gebruik maakt van de scheidingsmogelijkheden voor de verschillende grondstoffen. Voorwaarde is dan wel vergroting van de capaciteit (inzamelmiddelen, inzamelfrequentie) voor deze grondstoffen. Dit geldt met name voor de volumineuze kunststof verpakkingen.

Het 1 keer per 4 weken inzamelen sluit ook aan bij het aanbiedgedrag van burgers in gemeenten die moeten betalen voor elke aanbieding (diftar). In deze gemeenten ligt het gemiddeld aantal aanbiedingen van de restafvalcontainer op jaarbasis tussen de 8 en 13. Bij 13 aanbiedingen wordt de restafvalcontainer dus 1 keer per 4 weken aangeboden.

Laten brengen naar ondergrondse verzamelcontainer in de buurt

Het laten brengen van restafval naar een ondergrondse verzamelcontainer in de buurt staat bekend onder de naam 'omgekeerd inzamelen'. Burgers moeten door te lopen meer moeite doen om het restafval kwijt te raken. Dit stimuleert om zoveel mogelijk herbruikbare grondstoffen te scheiden, zodat men minder vaak naar de verzamelcontainer voor restafval hoeft te lopen. Ook hier geldt als voorwaarde vergroting van de capaciteit voor deze grondstoffen. Het laten brengen van restafval heeft een iets groter reductie-effect op deze afvalstroom dan het verlagen van de inzamelfrequentie van de restafvalcontainer naar 1 keer per 4 weken. Voorwaarde is wel dat de ondergrondse verzamelcontainers op redelijk grote afstand van de woning staan. Omgekeerd inzamelen is niet geschikt voor zeer ruim opgezette wijken of het buitengebied.

Het laten wegbrengen van restafval naar ondergrondse verzamelcontainers in de buurt zal, afhankelijk van de afstand, veel of beperkte weerstand oproepen. Ondergrondse containers zijn 24 uur per dag beschikbaar en burgers hoeven geen restafval in huis te bewaren (is dus hygiënischer). Deze continue beschikbaarheid maakt het mogelijk dat burgers telkens kleine porties restafval uit huis kunnen afvoeren. Bijvoorbeeld als onderdeel van boodschappen doen of bij het wegbrengen van de kinderen naar school. In dat licht bezien moet de gemeente zoeken naar logische plekken voor de plaatsing van de ondergrondse verzamelcontainers. Zicht krijgen op, en aansluiten bij deze gedrags-routines, zal in belangrijke mate de aanleg van de ondergrondse infrastructuur bepalen.

5.2.2 Serviceniveau's herbruikbare grondstoffen

Inzameling aan huis in aparte containers of zakken

De inzameling aan huis van herbruikbare grondstoffen in aparte containers of zakken richt zich op de qua hoeveelheid en volume belangrijkste stromen. Voor GFT-afval en papier zijn nu al containers in gebruik. De inzamelfrequentie voor GFT-afval en papier blijft ongewijzigd op respectievelijk 1 keer per 2 weken en 1 keer per 4 weken.

De inzameling van PMD-afval gaat momenteel via de plastic zak. Aan een container óf zak zijn voor- en nadelen verbonden:

- De containers kunnen in principe buiten staan, terwijl zakken plaats in huis innemen.
- De keuze voor een container betekent ook een groter gebruiksgemak, omdat de betreffende grondstoffen op elk gewenst moment in een afgesloten inzamelmiddel kunnen worden gedeponeerd.
- De keuze voor een container sluit ook beter aan bij de bestaande situatie in Scherpenzeel waar huishoudens al de beschikking hebben over drie containers, te weten voor restafval, GFT-afval en papier. Een nadeel van een extra vierde container voor

kunststof verpakkingen is de benodigde extra fysieke ruimte in of om het huis, zeker indien een huishouden al drie containers van 240 liter in gebruik heeft.

- Er zijn al gemeenten die deze systematiek van 4 containers succesvol toepassen. Eén extra container zal in het begin leiden tot bezwaren van een deel van de gebruikers. Na verloop van tijd is men eraan gewend zo wijzen ervaringen in andere gemeenten uit. Goed communiceren over de voordelen van de container voor de burgers zelf kan een groot deel van de weerstand bij de introductie voorkomen en wegnemen.
- Een container is meer geschikt voor de inzameling van PMD-afval. De voorkeur gaat uit naar een 240 liter container, ook bij een inzameling 1 keer per 2 weken. Bij een kleinere maat container is de kans op verklemming van het volumineuze materiaal nadrukkelijk aanwezig.

Inzameling aan huis van mix in containers of zakken

Onder een mix wordt verstaan dat meerdere stromen in één container of één zak worden bewaard en aangeboden. De voor- en nadelen van de zak en de container zijn gelijk met hetgeen hiervoor is aangegeven.

Het inzamelen van een mix aan grondstoffen vindt nog slechts beperkt plaats. Het inzamelen van een mix aan grondstoffen in containers of zakken vullen gemeenten op verschillende manieren in. De meest vergaande vorm is de inzameling van een mix van papier, kunststof verpakkingen, textiel, hout, metaal, keramiek en elektrische apparaten. Dit is service voor veel herbruikbare grondstoffen. Voor burgers is het bij de inzameling van een mix wel verwarrend en tegenstrijdig om grondstoffen die men nu al gescheiden houdt weer bij elkaar te gooien. Dit is ook bevestigd door de bewoners van het burgerforum.

Naast een container voor restafval (bij toepassing van dit serviceniveau) en voor GFT-afval hebben burgers de beschikking over één of twee extra containers of zakken waarbij meerdere herbruikbare grondstoffen als mix worden ingezameld. Indien burgers het restafval moeten wegbrengen naar een verzamelcontainer is het maximale aantal containers aan huis meestal drie.

De nascheidingsresultaten van herbruikbare grondstoffen die als mix zijn ingezameld blijven achter bij de resultaten van herbruikbare grondstoffen die elk als één stroom in één container aan de bron worden ingezameld. Onduidelijk is op welke schaal (meerdere gemeenten) en hoe de als mix ingezamelde grondstoffen machinaal, tegen rendabele kosten, kunnen worden nagescheiden. De inzameling van mix-stromen is vanwege de kosten van nascheiding mogelijk niet altijd kostendekkend. Papierhandelaren en verwerkers zijn ook tegenstander van inzameling van mix-stromen vanwege de kans op vervuiling.

5.3 Keuzes gemeente Scherpenzeel

In de vorige paragrafen is geschetst welke mogelijkheden de gemeente Scherpenzeel heeft om het serviceniveau voor herbruikbare grondstoffen te verhogen en het serviceniveau voor restafval te verlagen, al dan niet in combinatie met een financiële prikkel. In deze paragraaf gaan we concreet in op de keuzes die Scherpenzeel maakt. Uitgangspunt bij deze keuzes is scheiding aan de bron, eventueel aangevuld met nascheiding. Bronscheiding levert schonere grondstoffen op dan nascheiding.

Scherpenzeel maakt de keuze voor een stapsgewijze invoering van in de praktijk be-
wezen maatregelen:

Stap 1	Introductie tariefdifferentiatie	2017/ 2018
Stap 2	Verlagen inzamelfrequentie restafval naar 1 x 4 weken	2019/ 2020
Stap 3	Restafval naar verzamelcontainer in de buurt en verhogen serviceniveau herbruikbare grondstoffen	2021/ 2022

Stap 1: introductie tariefdifferentiatie

Omschakeling naar een van de genoemde serviceniveau's in paragraaf 5.2 kan alleen succesvol zijn, dat wil zeggen minder restafval en meer herbruikbare grondstoffen, in combinatie met de introductie van een financiële prikkel. In stap 1 kiest de gemeente Scherpenzeel dan ook voor de introductie van tariefdifferentiatie. Het serviceniveau voor de meeste herbruikbare grondstoffen is in Scherpenzeel voldoende op niveau, zeker nu PMD-afval elke 2 weken wordt ingezameld.

De gemeente Scherpenzeel maakt een keuze uit een van de volgende systemen van tariefdifferentiatie:

- diftar op basis van volume en aanbodfrequentie van de restcontainer;
- diftar op basis van volume, aanbodfrequentie en gewicht van de restcontainer.

Diftar op basis van volume en aanbodfrequentie van de restcontainer is het meest voorkomende diftarsysteem. De hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan het volume van de restcontainer én het aantal keren dat men deze container aanbiedt. Bij deze vorm hebben huishoudens de keuze uit een 140 of 240 liter container. Het tarief per aanbieding is verschillend per volumemaat. Met de keuze voor een bepaalde volumemaat bepaalt een huishouden feitelijk hoe vaak men een container wil aanbieden. De gemeente maakt de keuze om de kosten per liter voor een 140 liter container en de 240 liter container gelijk te stellen. Kiest een huishouden voor een 140 liter container, dan kan deze vaker aan de straat worden gezet dan een 240 liter terwijl de kosten per liter gelijk zijn.

Momenteel heeft in Scherpenzeel 90 % van de huishoudens een 240 liter restcontainer. Bij de omschakeling naar diftar op basis van volume en aanbiedfrequentie van de restcontainer zal naar verwachting zo'n 10 % kiezen voor een andere volumemaat. Huishoudens veranderen niet zo snel van volumemaat container.

Burgers in appartementencomplexen die gebruik maken van de Molok verzamelcontainers gaan betalen voor elke inworp.

Diftar op basis van volumen, aanbiedfrequentie en gewicht van de restcontainer is het diftarsysteem met het grootste milieurendement. De hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan het volume van de restcontainer en het aantal keren dat men deze container aanbiedt gecombineerd met een afrekening op basis van het gewicht van de aangeboden hoeveelheid restafval. Als ook in de containermaat wordt gedifferentieerd, is het een systeem met drie componenten: gewicht én volume én frequentie. Dit is moeilijk te communiceren.

Met diftar op basis van volume en aanbiedfrequentie van restafval is in Nederland veel ervaring opgedaan, de systematiek is eenvoudig uit te leggen aan burgers, technisch is er geen probleem (ook niet voor verzamelcontainers) en het biedt de garantie van een verbeterd milieurendement. Gelet op het feit dat in Nederland slechts 10 gemeenten het systeem van de combinatie van gewicht en frequentie (eventueel met volume) hanteren en de complexiteit van de afrekening, is de combinatie van gewicht, volume en frequentie geen eerste optie voor Scherpenzeel. Wat betreft service aan de burger voor het aanbieden van restafval en herbruikbare grondstoffen is er geen verschil tussen beide diftarvormen.

Gelet op bovenstaande valt de keuze op tariefdifferentiatie op basis van volume en aanbiedfrequentie van de restcontainer. **Zie voor een nadere onderbouwing bijlage 1.** Deze maatregel leidt tot een nog beter scheidingsgedrag en een verminderd aanbod restafval.

Stap 2: verlagen inzamelfrequentie naar 1 x 4 weken

Na invoering van stap 1 in 2018 vindt in 2019 een evaluatie van de resultaten plaats. De vraag wordt beantwoord of met de introductie van diftar de doelstellingen voor 2020 en uiteindelijk voor 2022 kunnen worden gehaald. Is het antwoord ontkennend, dan zijn verdergaande maatregelen noodzakelijk gericht op het verlagen van het serviceniveau voor restafval. Het verlagen van de inzamelfrequentie van de restafvalcontainer naar 1 keer per 4 weken is gemakkelijker te realiseren dan de introductie van ondergrondse verzamelcontainers waar burgers restafval naar toe moeten brengen. Een groot aantal gemeenten dat uiteindelijk kiest voor het laten wegbrengen van restafval naar een ondergrondse verzamelcontainer bouwt verlaging van de inzamelfrequentie van de container voor restafval in als tussenstap. Dit is dan ook de maatregel in stap 2.

Stap 3: restafval wegbrengen en verhogen serviceniveau herbruikbare grondstoffen

Ook na invoering van stap 2 vindt in 2021 een evaluatie plaats om vast te stellen of met diftar in combinatie met een verlaging van de inzamelfrequentie voor restafval de doelstellingen (kunnen) worden gehaald. Bij stap 3 stimuleert de gemeente burgers nog meer dan in stap 1 en 2 om herbruikbare grondstoffen gescheiden aan te bieden. Uitgangspunten hierbij zijn:

1. Het serviceniveau voor herbruikbare grondstoffen wordt verhoogd. De gemeente kiest er met de huidige inzichten niet voor om huishoudens een vierde container te verstrekken. De bestaande restcontainer en papiercontainer kunnen worden ingezet voor de inzameling van één of meerdere herbruikbare grondstoffen. Op basis van huidige inzichten (zie paragraaf 5.2.2) gaat de voorkeur uit naar een van de volgende varianten:
 - Huidige restafvalcontainer inzetten voor de inzameling van PMD-afval. Inzamelfrequentie 1 keer per 2 weken.
 - Huidige restafvalcontainer inzetten voor de inzameling van PMD-afval en de huidige papiercontainer inzetten voor de inzameling van een mix van papier, textiel en elektrische apparaten. Inzamelfrequentie beide containers is 1 keer per 2 weken.

Keuzes worden uiteindelijk gemaakt op basis van in 2021 beschikbare kennis en ervaring met genoemde maatregelen.

2. Keuze voor restafval laten wegbrengen naar verzamelcontainer in de wijk. Diftar op basis van aanbodfrequentie blijft gehandhaafd, maar bestaat nu uit het betalen per inworp. Met het laten wegbrengen van restafval, zo blijkt in andere gemeenten, vindt een grotere reductie van deze afvalstroom plaats dan bij het verlagen van de inzamelfrequentie.

6. Consequenties keuzes maatregelen

In dit hoofdstuk gaan we in op de effecten van elk van de in paragraaf 5.3 voorgestelde stappen/ maatregelen op het scheidingsresultaat en de hoeveelheid restafval, alsmede op de kosten en baten.

Stap 1	Introductie tariefdifferentiatie	2017/ 2018
Stap 2	Verlagen inzamelfrequentie restafval naar 1 x 4 weken	2019/ 2020
Stap 3	Restafval naar verzamelcontainer in de buurt en verhogen serviceniveau herbruikbare grondstoffen	2021/ 2022

6.1 Prognose effect op scheidingsresultaat en hoeveelheid restafval

Om de effecten op het prestatiegebied milieu zo realistisch mogelijk te kunnen inschatten is gebruik gemaakt van praktijkcijfers uit dertig gemeenten met en zonder 1 keer per 4 weken restafval inzamelen, gemeenten met omgekeerd inzamelen waarbij per inworp wordt betaald in combinatie met een container voor PMD-afval en/ of het eventueel geschikt maken van de papiercontainer voor de inzameling van papier, textiel en elektrische apparaten.

De werkelijke effecten zullen mede afhankelijk zijn van het tarief dat per aanbidding/ inworp wordt gerekend, de loopafstand tot de ondergrondse verzamelcontainer in de wijk en de mate waarin burgers in Scherpenzeel afval nog beter zullen gaan scheiden. Naarmate de financiële prikkel groter is en de service voor de inzameling van herbruikbare grondstoffen hoger is, zijn ook de effecten groter. De effecten worden getoond ten opzichte van het uitgangsjaar 2016.

Ten opzichte van 2016 daalt de totale hoeveelheid huishoudelijk afval in 2018 (stap 1), 2020 (stap 2) en 2022 (stap 3) successievelijk met 20, 25 en 31 kilogram per inwoner. Dit betekent dat bij elke stap een bepaalde hoeveelheid verschoven afval is dat buiten het gezichtsveld ligt van de gemeente. Mogelijke verklaringen voor het niet meer aanbieden van dit afval bij de gemeente: preventie, niet weggooien, aanbieden op marktplaats, meenemen naar het werk en daar bij het afval gooien, in een buurgemeente aanbieden bijvoorbeeld via familie of afval aanbieden in openbare afvalbakken.

<i>gegevens in kg per inwoner</i>	prognose Scherpen- zeel 2016	prognose stap 1 in 2018	prognose stap 2 in 2020	prognose stap 3 in 2022
fijn huishoudelijk afval (fha)				
fijn restafval [1]	168	117	84	75
GFT-afval	134	148	168	168
papier	63	68	70	70
glas	15	17	18	19
textiel	5	6	7	8
kca	1	1	1	1
PMD-afval	18	21	25	27
luiers	4	6	6	6
overig	0	0	0	0
totaal fijn huishoudelijk afval	407	383	379	373
<i>% gescheiden ingezameld fha</i>	<i>59%</i>	<i>69%</i>	<i>78%</i>	<i>80%</i>
grof huishoudelijk afval (gha)				
grof restafval [2]	3	5	5	5
grof tuinafval gescheiden	1	1	1	1
overig grof afval gescheiden	9	11	11	11
totaal grof huishoudelijk afval	13	17	17	17
<i>% gescheiden ingezameld gha</i>	<i>76%</i>	<i>72%</i>	<i>72%</i>	<i>72%</i>
huishoudelijk afval totaal (fha + gha)				
restafval [1 + 2]	171	122	89	80
gescheiden ingezameld	249	278	307	310
totaal fha en gha	420	400	395	390
<i>% gescheiden ingezameld fha en gha</i>	<i>59%</i>	<i>70%</i>	<i>78%</i>	<i>79%</i>
<i>% hergebruik incl. nascheiding restafval</i>	<i>61%</i>	<i>71%</i>	<i>79%</i>	<i>80%</i>
<i>Preventie en verschoven afval buiten gezichtsveld gemeente</i>		20	25	30

Stap 1 Introductie tariefdifferentiatie

Stap 2 Verlagen inzamelfrequentie restafval naar 1 x 4 weken

Stap 3 Restafval naar verzamelcontainer in de buurt en verhogen serviceniveau herbruikbare grondstoffen

6.2 Prognose kosten en baten stap 1

De introductie van diftar heeft gevolgen voor de kosten. De extra kosten voor diftar kunnen worden gefinancierd door lagere inzamelkosten, lagere verwerkingskosten voor restafval en extra opbrengsten uit de gescheiden ingezamelde grondstoffen. De gemeente heeft echter ook te maken met zowel publieke (verwerking gft- en restafval) als private financiële regimes (vanuit de producentenverantwoordelijkheid) waarbij voor de langere termijn onzekerheid is over de prijsontwikkeling van de inzameling in het private domein.

De te verwachten extra kosten en baten in 2018 ten opzichte van de uitgangssituatie zijn op hoofdlijnen als volgt:

<i>kosteneffect in euro's</i>	stap 1 2018
A. eenmalige kosten	€ 36.000
B. jaarlijkse kapitaallasten	€ 2.000
C. <u>structurele jaarlijkse kosten</u>	<u>€ 54.000</u>
totale jaarlijkse lasten	€ 56.000
D. jaarlijkse besparingen	€ -80.000
totaal jaarlijks kosteneffect (totaal jaarlijkse lasten minus jaarlijkse besparingen)	€ -24.000

De extra baten in de vorm van besparingen op inzamelkosten, verwerkingskosten en te realiseren opbrengsten voor extra gescheiden ingezamelde grondstoffen zijn in 2018 hoger dan de extra jaarlijkse kosten van de maatregelen. Introductie van diftar zal dan ook naar verwachting niet leiden tot een verhoging van de tarieven afvalstoffenheffing.

Hieronder volgt per post een toelichting.

A. Eenmalige kosten introductie

Bij de introductie van diftar worden eenmalig kosten gemaakt voor de inzet van een coördinator en extra perceptiekosten. Dit is eenmalig een bedrag van € 23.000 in 2018. Voorafgaande aan de introductie vindt in 2017 eenmalig extra communicatie plaats en worden kosten gemaakt voor het uitzetten van minicontainers en de plaatsing van 1 nieuwe Molok met toegangscontrole (€ 13.000). Totaal komen de eenmalige kosten uit op € 36.000. In het kader van flankerend beleid wordt vooral aandacht besteed aan maatwerk voor ouderen en gehandicapten, zodat deze groep niet de negatieve effecten ervaart van de invoering van tariefdifferentiatie.

B. Jaarlijks kapitaallasten

De kosten voor de aanschaf van toegangscontrole op een drietal bestaande Moloks zijn al gemaakt. Er moet 1 nieuwe Molok met toegangscontrole worden aangeschaft. Daarnaast zijn er kosten voor de aanschaf van containers voor huishoudens die een andere maat container wensen. Hiermee is op jaarbasis een bedrag gemoeid van € 2.000.

C. Structurele jaarlijkse kosten

In de kostenberekeningen is er van uitgegaan dat de kosten voor de aanschaf van minicontainers in het verleden en alle benodigdheden om het aanbieden van deze containers te kunnen registreren en beheren (identificatiechips en adresstickers, alsmede het updaten van adresbestanden) reeds ten laste zijn gelegd van de systematiek bij de aanschaf van de containers.

Bij de keuze van diftar dient de gemeente rekening te houden met extra jaarlijkse kosten. Dit betreft:

• extra communicatie	€ 10.000
• extra handhaving	€ 7.000
• extra personeel belastingen	€ 24.000
• extra facturen	€ 4.000
• opruimen afvaldumpingen	€ 4.000
• beheer containers	€ 5.000

De structurele jaarlijkse kosten komen hiermee op € 54.000.

Jaarlijks worden sorteeranalyses van het fijn restafval uitgevoerd. Hiervoor worden geen extra kosten voorzien dan reeds in de begroting zijn opgenomen.

D. Jaarlijkse besparingen

De besparingen worden gerealiseerd door:

- vermeden inzamelkosten (minder containers aan straat per inzamelronde);
- vermeden verwerkingskosten voor restafval;
- extra opbrengsten voor ingezameld papier en PMD-afval.

Daarnaast zijn er extra verwerkingskosten in te boeken voor extra ingezameld GFT-afval. Per saldo is de besparing in 2018 naar verwachting € 80.000. De grootste besparing wordt gerealiseerd door een verminderd aanbod restafval. Uitgangspunt in deze berekeningen is dat het scheidingsresultaat en vermindering van de hoeveelheid restafval wordt gehaald zoals beschreven in paragraaf 6.1.

6.3 Prognose kosten en baten stap 2

A. Eenmalige kosten introductie

Bij de introductie van stap 2 (inzameling restafval 1 keer per 4 weken) worden eenmalig kosten gemaakt voor evaluatie van de voorgaande stap, alsmede voor communicatie en de inzet van een coördinator.

B. Jaarlijks kapitaallasten

De jaarlijkse kapitaallasten uit stap 1 gelden ook in stap 2.

C. Structurele jaarlijkse kosten

De structurele jaarlijkse kosten uit stap 1 zoals communicatie, extra handhaving, extra personeel belastingen, extra facturen, opruimen afvaldumpingen en extra kosten milieustraat voor toename aanbod gelden ook in stap 2. Aanvullende structurele jaarlijkse kosten in stap 2 zijn de meerkosten voor de inzameling van PMD-afval als gevolg van een toegenomen aanbod, ook al blijft de inzameling met een zak gehandhaafd.

D. Jaarlijkse besparingen

Introductie van stap 2 leidt tot extra besparingen door vermeden inzamel- en verwerkingskosten voor restafval en extra opbrengsten voor ingezameld papier en PMD-afval. Daarnaast zijn er extra verwerkingskosten in te boeken voor extra ingezameld GFT-afval.

kosteneffect in euro's	stap 2
	2020
A. eenmalige kosten	€ 40.000
B. jaarlijkse kapitaallasten	€ 2.000
C. structurele jaarlijkse kosten	€ 84.000
totale jaarlijkse lasten	€ 86.000
D. jaarlijkse besparingen	€ -137.000
totaal jaarlijks kosteneffect (totaal jaarlijkse lasten minus jaarlijkse besparingen)	€ -51.000

6.4 Prognose kosten en baten stap 3

Uitgangspunt in stap 3 is dat burgers restafval wegbrengen naar een verzamelcontainer in de buurt en de restafvalcontainer gaan gebruiken als PMD-container. Aanvullend kan de papiercontainer geschikt worden gemaakt voor de inzameling van papier, textiel en elektrische apparaten. De inzamelfrequentie wordt dan 1 keer per 2 weken.

De invulling van stap 3 staat niet op voorhand vast en wordt ook mede bepaald op basis van inzichten en kennis in 2021 wanneer de evaluatie van stap 2 aan de orde is. De kosten en baten in stap 3 zijn derhalve thans nog moeilijk in te schatten.

Rekening moet worden gehouden met de volgende kostenposten:

- Eenmalig kosten voor de evaluatie van stap 2, alsmede voor communicatie en de inzet van een coördinator. Daarnaast zijn er ook nog eenmalige kosten voor het plaatsen van de ondergrondse verzamelcontainers.
- De jaarlijkse kapitaallasten uit stap 1 gelden ook in stap 3. Daarnaast zijn er bij stap 3 jaarlijkse kapitaallasten voor de aanschaf van ondergrondse verzamelcontainers, toegangscontrole en pasjes.
- De structurele jaarlijkse kosten uit stap 1 zoals communicatie, extra handhaving, extra personeel belastingen, extra facturen, opruimen afvaldumpingen en extra kosten milieustraat voor toename aanbod gelden ook in stap 3. Bij stap 3 zijn er meerkosten voor het onderhoud van ondergrondse verzamelcontainers, de inzameling van de PMD-container 1 keer per 2 weken en mogelijk de inzameling van de papiercontainer met textiel en elektrische apparaten 1 keer per 2 weken.

Introductie van stap 3 leidt tot extra besparingen door vermeden inzamel- en verwerkingskosten voor restafval en extra opbrengsten voor ingezameld papier en PMD-afval. Daarnaast zijn er extra verwerkingskosten in te boeken voor extra ingezameld GFT-afval.

7. Communicatie

Om verdere afvalreductie en betere scheiding van herbruikbare grondstoffen te realiseren zal de burger meer betrokken moeten worden bij het beleid en de behaalde resultaten. Bij het vergroten van kennis en het bieden van service zijn burgers bereid herbruikbare grondstoffen te scheiden. Met het geven van feedback op hun inspanningen wordt dit effect versterkt. Uiteindelijk maakt de burger het verschil. Wanneer het optimaal scheiden van herbruikbare grondstoffen voor burgers persoonlijk van belang is werkt dit stimulerend.

Bij de uitvoering van de maatregelen is duidelijke communicatie dan ook essentieel. Daarom is bij elke stap een fors bedrag opgenomen voor communicatie met de burgers.

Voor het vormgeven van de communicatie in beide fasen stelt de gemeente een communicatieplan op waarin wordt uitgegaan van minimaal de volgende uitgangspunten:

- boodschap is: afval is grondstof;
- inzicht bieden in gehele keten;
- gestructureerde inzet van sociale en conventionele media;
- scholen betrekken bij afvalscheiding en de noodzaak ervan;
- terugkoppeling van resultaten;
- aparte focus op afvalpreventie, met name het weggooien van voedsel.

Doelgroep is alle inwoners van Scherpenzeel.

Scholen worden gewezen op de mogelijkheid om in lespakketten aandacht te besteden aan afvalscheiding om zo de jeugd te betrekken bij de noodzaak van afvalscheiding.

8. Monitoring en evaluatie

Begin 2023 evalueert de gemeente het Grondstoffenbeleidsplan om na te gaan of, en in welke mate, de genomen maatregelen tot het gewenste resultaat hebben geleid. Wat is in 2022 het bereikte milieuresultaat en serviceniveau en hoe verhouden die zich tot de kosten? Is in dat jaar de doelstelling gerealiseerd? Tussentijds vindt een evaluatie plaats in 2019 en 2021. Dan vindt er een toetsing plaats van de effecten van de genomen maatregelen in stap 1 en stap 2 en het wel of niet realiseren van de doelstellingen.

Jaarlijks stelt de gemeente Scherpenzeel een voortgangsrapportage op met daarin de belangrijkste ontwikkelingen en tussenresultaten met betrekking tot milieuresultaat, service en kosten. Jaarlijks wordt de samenstelling van het fijn restafval geanalyseerd. Op basis van de jaarlijkse bevindingen vindt indien nodig bijstelling plaats.

9. **Blik in de toekomst**

Bij de transitie van afvalbeleid naar grondstoffenbeleid richten gemeenten hun pijlen traditiegetrouw vooral op het beter en meer gescheiden inzamelen van afval uit huishoudens. Voor een echte trendbreuk in het denken over afval en grondstoffen dient de focus niet alleen te liggen op huishoudelijk afval, maar op alle in de gemeente vrijkomende afvalstromen. Afval komt niet alleen bij huishoudens thuis vrij, maar op tal van andere plaatsen, bijvoorbeeld in de openbare ruimte via de afvalbakken (vooral verpakkingen) of in kantoren, winkels en bedrijven. Deze andere afvalstromen zijn qua omvang weliswaar kleiner dan de huishoudelijke afvalstromen, echter qua impact op de openbare ruimte (en vooral de beeldvorming van inwoners) zijn ze minstens zo belangrijk. Blijkbaar gelden voor niet huishoudelijke afvalstromen in gemeenten nog de oude reinigingswetten: alles (zowel grondstof als restafval) netjes in dezelfde afvalbak en vervolgens op de grote hoop. Geen wonder dat de mythe van 'de grote hoop' zo hardnekkig voortleeft.

Deze extra trendbreuk is er al of komt eraan. Inwoners, passanten en winkeliers maken her en der al gebruik van dezelfde uniforme inzamelmiddelen (prullenbakken, glasbakken). In veel gevallen betreft het ook afval dat vergelijkbaar is met huishoudelijk afval. De gemeente kan direct invloed uitoefenen op het bedrijfsafval, enerzijds als regisseur in de openbare ruimte en anderzijds als handhaver van vergunningen. Daarnaast heeft de gemeente een rol als voorlichter richting bedrijven (bewustwording afvalscheiding en financiële prikkel). Een gemeente kan dan als één entiteit worden beschouwd waar de lokale overheid streeft naar een optimaal scheidingsresultaat over de gehele linie.

Bij deze innovatie richt Scherpenzeel de pijlen op alle in de gemeente vrijkomende afval dat vergelijkbaar is met huishoudelijk afval. Deze keuze betekent dat Scherpenzeel aanvullend minimaal streeft naar gescheiden inzameling van het afval dat vrijkomt in de openbare ruimte. In een meer uitgebreide variant wordt hierbij het afval betrokken dat vrijkomt bij kantoren, winkels en bedrijven voor zover vergelijkbaar met huishoudelijk afval. Meer concreet hebben we het dan over winkelcentra. De gemeente wordt als één entiteit beschouwd en het (zwerf)afval dat vrijkomt in de openbare ruimte maakt onderdeel uit van de innovatie. De gemeentelijke organisatie zal als voorbeeld naar haar inwoners en bedrijven zelf ook moet kiezen voor een transitie van afval naar grondstof.

Deze innovatie vraagt met name een meer expliciete invulling van de regierol van de gemeente. Kiezen voor dit concept is voorop lopen in de transitie naar grondstof van alle afval dat binnen de gemeente vrijkomt. Voor de gemeente Scherpenzeel is dit concept vooralsnog slechts een blik in de toekomst.

Bijlage 1 Vergelijking diftarvormen

In deze bijlage vergelijken we diftar op basis van volume en aanbiedfrequentie van de restcontainer en diftar op basis van de combinatie van volume, frequentie en gewicht van de restcontainer met elkaar op:

1. beschrijving diftarvormen;
2. service;
3. scheidingsresultaat;
4. kosten en baten.

1. Beschrijving diftarvormen

Diftar op basis van volume en aanbiedfrequentie van de restcontainer

De hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan het volume van de restcontainer én het aantal keren dat men deze container aanbiedt. Momenteel heeft in Scherpenzeel 90 % van de huishoudens een 240 liter restcontainer. Bij de omschakeling naar beprijzen van volume en aanbiedfrequentie van de restcontainer zal in Scherpenzeel naar verwachting slechts een beperkte groep huishoudens (zo'n 300) de 240 liter restcontainer ruilen voor een 140 liter. Omgekeerd ruilt naar verwachting zo'n 100 huishoudens de 140 liter restcontainer voor een 240 liter maat. Voordeel van een 240 liter volumemaat is dat, indien de gemeente kiest voor omgekeerd inzamelen en bepaalde grondstoffen in en mix middels de 'oude' restcontainer worden ingezameld, huishoudens voldoende capaciteit hebben.

Diftar op basis van volume en aanbiedfrequentie is een voor de burger goed te begrijpen systeem en levert een goede motivatie voor preventie en hergebruik. Naast de prikkel tot reductie van de hoeveelheid fijn restafval kan worden bespaard op de inzaamkosten. De restcontainer wordt namelijk minder vaak aangeboden. Afhankelijk van de tariefstelling per aanbieding zal het gemiddeld aantal aanbiedingen van de restcontainer op jaarbasis teruglopen van 26 naar 10 tot 13. Probleem is dat de aangeboden containers zwaarder worden omdat de container pas aan de straat komt als deze vol is. Zware containers vormen een extra belasting voor de beladers (P90 norm), de containers die maximaal 75 kg mogen wegen, alsmede aan de beladingsystemen van de voertuigen. Het frequentie-systeem is toepasbaar bij ondergrondse verzamelcontainers met elektronische toegangsregistratie.

Omdat de hoogte van de afvalstoffenheffing niet wordt gekoppeld aan het aanbieden van de gft-container, zal er meer GFT-afval worden aangeboden. Uitgangspunt hierbij is dan ook om zoveel als mogelijk GFT-afval gescheiden in te zamelen. Dit levert een positieve bijdrage aan het milieurendement. Overigens vervalt bij deze optie de prikkel om in eigen tuin te composteren.

Diftar op basis van volume, aanbiedfrequentie en gewicht van de restcontainer¹.

De hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan het volume van de restcontainer en het aantal keren dat men deze container aanbiedt gecombineerd met een afrekening op basis van het gewicht van de aangeboden hoeveelheid restafval.

De afrekening is gebaseerd op het gewicht van de container, maar ook op het aanbieden van de container en de volumemaat. De afvalstoffenheffing wordt ondoorzichtiger, met als gevolg meer bezwaren. Zowel het berekenen van de afvalstoffenheffing als het afhandelen van de bezwaren kost de gemeente tijd. Daardoor daalt het financiële gewin van de invoering van een verdergaande vorm van diftar. Daar staat tegenover dat de prikkel om te scheiden en de container zo min mogelijk aan te bieden onveranderd is ten opzichte van differentiatie op aanbiedfrequentie. Het milieurendement zal iets toenemen.

Het wegen en registreren van het individuele aanbod bij verzamelcontainers is gecompliceerd, technisch gezien nog onbetrouwbaar en kostbaar.

2. Service

Wat betreft service aan de burger voor het aanbieden van restafval en herbruikbare grondstoffen is er geen verschil tussen beide diftarvormen.

3. Scheidingsresultaat

Introductie van diftar op basis van volume en aanbiedfrequentie van het restafval leidt tot 70 % hergebruik en een hoeveelheid restafval van 122 kilogram. Inclusief nascheiding van het restafval komt het percentage hergebruik op 71 %. Introductie van diftar op basis van de combinatie volume, frequentie en gewicht leidt tot een iets beter milieurendement, 71 % hergebruik en een hoeveelheid restafval van 115 kilogram. Inclusief nascheiding is het hergebruik 72 %.

Om de effecten zo realistisch mogelijk te kunnen inschatten is gebruik gemaakt van praktijkcijfers uit diftargemeenten. De werkelijke effecten zullen mede afhankelijk zijn van het tarief dat per aanbieding wordt gerekend. Naarmate de financiële prikkel groter is, zijn ook de effecten groter.

¹ Het diftarsysteem dure zak voor restafval heeft een vergelijkbaar milieurendement als de combinatie volume, frequentie- en gewicht. Het zakkensysteem laten we hier echter buiten beschouwing. Omschakeling van een containersysteem naar een inzameling met zakken is een stap terug voor de gemeente Scherpenzeel vanwege de arbeidsbelasting van de beladers (tillen van zakken is meer belastend dan het ledigen van containers) en het vervuilende straatbeeld (meer kans op zwerfafval).

<i>gegevens in kg per inwoner</i>	prognose Scherpen- zeel 2016	diftar volume en frequentie	diftar volume, frequentie en gewicht
fijn huishoudelijk afval (fha)			
fijn restafval [1]	168	117	110
GFT-afval	134	148	148
papier	63	68	68
glas	15	17	17
textiel	5	6	6
kca	1	1	1
PMD-afval	18	21	22
luiers	4	6	6
overig	0	0	0
totaal fijn huishoudelijk afval	407	383	377
<i>% gescheiden ingezameld fha</i>	<i>59%</i>	<i>69%</i>	<i>71%</i>
grof huishoudelijk afval (gha)			
grof restafval [2]	3	5	5
grof tuinafval gescheiden	1	1	1
overig grof afval gescheiden	9	11	11
totaal grof huishoudelijk afval	13	17	17
<i>% gescheiden ingezameld gha</i>	<i>76%</i>	<i>72%</i>	<i>72%</i>
huishoudelijk afval totaal (fha + gha)			
restafval [1 + 2]	171	122	115
gescheiden ingezameld	249	278	279
totaal fha en gha	420	400	394
<i>% gescheiden ingezameld fha en gha</i>	<i>59%</i>	<i>70%</i>	<i>71%</i>
<i>% hergebruik incl. nascheiding restafval</i>	<i>61%</i>	<i>71%</i>	<i>72%</i>
<i>Preventie en verschoven afval buiten gezichtsveld gemeente</i>		20	26

4. Kosten en baten

Om de kosteneffecten zo realistisch mogelijk te kunnen inschatten is gebruik gemaakt van praktijkcijfers uit diftargemeenten.

Bij de introductie van diftar dient de gemeente rekening te houden met structurele meerkosten, zoals communicatie, extra handhaving, extra personeel belastingen, extra facturen, opruimen afvaldumpingen en extra kosten milieustraat voor toename aanbod. Daarnaast zijn er jaarlijkse extra kapitaallasten voor de aanschaf van 400 minicontainers, 1 nieuwe Molok met toegangscontrole. Bij de introductie van diftar worden eenmalig ook kosten gemaakt voor het uitzetten van 300 stuks 240 liter containers en 100 stuks 140 liter containers bij huishoudens die hun volumemaat willen ruilen, communicatie, de inzet van een coördinator, flankerend beleid en extra perceptiekosten.

De besparingen worden gerealiseerd door vermeden inzamelkosten, verwerkingskosten voor restafval en extra opbrengsten voor ingezameld papier en kunststof verpak-

kingen. Daarnaast zijn er extra verwerkingskosten in te boeken voor extra ingezameld GFT-afval.

<i>kosteneffect in euro's</i>	diftar volume en frequentie	diftar volume, frequentie en gewicht
A. eenmalige kosten	€ 36.000	€ 45.000
B. jaarlijkse kapitaallasten	€ 2.000	€ 2.000
<u>C. structurele jaarlijkse kosten</u>	<u>€ 54.000</u>	<u>€ 77.000</u>
totale jaarlijkse lasten	€ 56.000	€ 79.000
D. jaarlijkse besparingen	€ -80.000	€ -95.000
totaal jaarlijks kosteneffect (totaal jaarlijkse lasten minus jaarlijkse besparingen)	€ -24.000	€ -16.000

Bij het jaarlijkse kosteneffect zijn de eenmalige kosten niet meegerekend.

Effect op hoogte afvalstoffenheffing

Voorbeeld gemeente Aalburg.

Diftar op basis van aanbodfrequentie en volume gft- en restcontainer.

In 2012 (zonder tariefdifferentiatie) betaalde een huishouden € 278.

In 2013 (eerste diftarjaar) betaalde elk huishouden een vast bedrag van € 157 plus een bedrag voor elke lediging van een container:

140 liter restafval kost € 3,35 per lediging

240 liter restafval kost € 5,75 per lediging

140 liter GFT-afval kost € 2,50 per lediging

240 liter GFT-afval kost € 4,30 per lediging

In het eerste diftarjaar betaalde een gemiddeld huishouden (240 liter container voor restafval en 140 liter container voor GFT-afval) € 246,75. De 240 liter container voor restafval werd 13 keer aangeboden en de 140 liter container voor GFT-afval 6 keer. Dit is € 31,25 minder dan in 2012 zonder tariefdifferentiatie (€ 278 - € 246,75).

Bijlage 2 Opbouw afvalstoffenheffing bij tariefdifferentiatie

Vaste en variabele kosten afvalverwijdering

De uitgaven/kosten en inkomsten binnen de afvalstoffenheffing kunnen worden opgesplitst in jaarlijkse vaste en variabele componenten. Onder vaste kosten worden ondermeer verstaan de kosten van inzameling van papier, glas, textiel, kunststof verpakkingen en kca, exploitatie van de milieustraat, kosten van containers en andere voorzieningen, het innen van de heffing en kwijtschelding. Bij de introductie van diftar worden daar aan toegevoegd: structurele kosten en kapitaallasten vanwege het diftarsysteem. De verwerkingskosten van alle afvalstromen worden bepaald door het afvalaanbod en zijn derhalve te beschouwen als variabele kosten. Dat geldt ook voor (een deel van) de inzamelkosten indien in het inzamelcontract met de afvalinzamelaar wordt afgerekend conform een bedrag per lediging.

Vast en variabel tarief afvalstoffenheffing

De vraag is in welke mate huishoudens invloed mogen uitoefenen op de hoogte van de afvalstoffenheffing. In de afrekening met de huishoudens dient onderscheid te worden gemaakt tussen een vast en variabel tarief. Uitgangspunt hierbij is in principe dat de vaste kosten van de afvalverwijdering worden doorberekend in een vast basistarief dat voor elk huishouden gelijk is.

Naast een vast basistarief betaalt elk huishouden aanvullend een bedrag dat wordt bepaald door de grootte van de container (volume) en het aantal keren dat men de restcontainer ter lediging aanbiedt, al dan niet in combinatie met gewicht. Het volume, het aantal ledigingen of het gewicht bepaalt immers de hoeveelheid afval en daarmee de verwerkingskosten. Op deze wijze loopt een gemeente geen financieel risico (alle vaste kosten zijn gedekt) en wordt toch tegemoet gekomen aan het principe dat het huishouden zelf kan sturen in de hoogte van de heffing. Hoe kleiner het in gebruik zijnde volume, hoe minder vaak je de containers aanbiedt ter lediging of hoe minder kilo's je aanbiedt, hoe minder afvalstoffenheffing je betaalt. Door 100 % van de te verwachten verwerkingskosten voor fijn restafval te koppelen aan een prijs per volumemaat, per lediging of per gewicht kan een individueel huishouden maximaal invloed uitoefenen op de hoogte van de afvalstoffenheffing. Er kan ook voor worden gekozen om een deel van de verwerkingskosten op te nemen in het vast basistarief. Een individueel huishouden heeft dan minder invloed op de hoogte van de afvalstoffenheffing.

Consequenties voor individuele huishoudens

Niet ieder huishouden betaalt in de nieuwe situatie evenveel als in de huidige situatie. Huishoudens die meer dan de gemiddelde hoeveelheid afval aanbieden zullen meer gaan betalen, terwijl huishoudens die minder afval dan gemiddeld aanbieden minder gaan betalen. De mate van spreiding tussen huishoudens is direct afhankelijk van de gekozen verhouding tussen vast en variabel tarief. Indien er bijvoorbeeld voor gekozen

wordt om 100 % van de verwerkingskosten voor gft- en restafval op te nemen in het variabele tarief zal de spreiding tussen huishoudens die veel en huishoudens die weinig betalen groot zijn. Kiest de gemeente er voor om een deel van de verwerkingskosten op te nemen in het vast basistarief, dan zal ook de spreiding klein zijn. Dat houdt wel in dat de kosten waar een huishouden in kan sturen ook kleiner wordt.

Kwijtschelding en vrijstelling

Burgers die niet in staat zijn om gemeentelijke belastingen zoals de afvalstoffenheffing te betalen kunnen vragen om kwijtschelding. De gemeente kan volledige of gedeeltelijke kwijtschelding verlenen. Bij de introductie van tariefdifferentiatie kan er voor worden gekozen om bijvoorbeeld een maximumbedrag aan kwijtschelding te verlenen dat gelijk is aan de hoogte van de afvalstoffenheffing bij het gemiddeld aantal ledigen.

Voor huishoudens waarbij sprake is van medisch afval kan hetzelfde vrijstellingsbeleid worden toegepast. De Verordening Afvalstoffenheffing dient op dit punt te worden aangepast.

Bijlage 3 Bewonersavond

Op 16 december 2014 heeft een bewonersavond plaatsgevonden in partycentrum Boschzicht in Scherpenzeel. De aanwezige bewoners kunnen als 'burgerforum' meepraten over het toekomstige afvalbeleid van de gemeente. Ongeveer 15 personen hebben zich aangemeld voor het burgerforum. Overigens bestaat het burgerforum niet uit een afspiegeling van de samenleving van gemeente Scherpenzeel. Met name het aandeel jongeren en het aandeel van mensen met een gezin is in het forum ondervertegenwoordigd. De meeste deelnemers hebben een tweepersoonshuishouden.

Voorafgaand aan de presentatie zijn de kaders gesteld door wethouder T. van Dijk, verantwoordelijk voor milieu en afval. Hij heeft in zijn welkomstwoord aangegeven dat de gemeente groot belang hecht aan de mening van het forum. Hij gaf ook aan dat de gemeenteraad uiteindelijk de beslissing neemt over het toekomstige afvalbeleid.

Met het burgerforum is het volgende besproken:

1. het doel van de wijzigingen in het afvalbeleid.
2. de mogelijkheden om het afvalbeleid anders in te richten.
3. de effecten van de voorgestelde wijzigingen op het aanbod van herbruikbare afvalstromen en de verklaring ervan.
4. de voorkeur van het burgerforum.
5. wat kan de gemeente nu al doen om het resultaat te verbeteren?

1. Het doel van de wijzigingen in het afvalbeleid

In het Landelijke Afvalbeheerplan 2009 – 2021 (LAP2) is opgenomen dat gemeenten verplichtingen hebben om hergebruik van huishoudelijk afval te realiseren. Dat zijn de volgende doestellingen:

- 65 % hergebruik in 2015.
- 75 % hergebruik in 2020 en maximaal 100 kg restafval per inwoner.
- 30 kg restafval in 2025

Gemeente Scherpenzeel heeft een voldoende voorzieningenniveau voor de afvalinzameling. Toch blijft het hergebruik van ingezameld afval achter bij de landelijke doelstellingen. In 2013 is 57 % van het huishoudelijke afval aangeboden als herbruikbaar afval. In het coalitie-akkoord 2014 – 2018 is opgenomen dat B&W van Scherpenzeel kiest voor een zuinig gebruik van grondstoffen en zorg voor de leefomgeving. De gemeente heeft daarom besloten een onderzoek te laten uitvoeren naar wijzigingen in het afvalbeleid die ertoe moeten leiden dat meer herbruikbaar afval wordt ingezameld.

2. De mogelijkheden om het afvalbeleid anders in te richten

Als eerste is het burgerforum een optimalisatie voorgelegd die de gemeente al in 2015 gaat invoeren, namelijk het gescheiden inzamelen van plastic-, metalen- en drankverpakkingen in een plastic zak die aan huis wordt opgehaald.

In het genoemde onderzoek is het toekomstige afvalbeleid ingedeeld in twee fases; Fase 1: invoeren van tariefdifferentiatie waarbij de aanbieder wordt afgerekend op het aantal keren dat de restafvalcontainer wordt aangeboden.

Fase 2: na evaluatie invoeren van 'omgekeerd inzamelen' waarbij het restafval niet meer wordt opgehaald maar moet worden weggebracht en herbruikbaar afval aan huis wordt opgehaald. Overigens heeft omgekeerd inzamelen geen effect zonder tariefdifferentiatie. Het doel is om te komen tot 80 kg restafval per inwoner per jaar.

3. Effect voorgestelde wijzigingen en de verklaring ervan

Algemeen

Gedurende de discussie stelt het burgerforum vast dat het teleurstellend is dat de burgers van Scherpenzeel niet meer moeite willen doen voor milieudoelstellingen en dat alleen de 'portemonnee' ertoe leidt dat burgers meer afval apart aanbieden. Aan de andere kant stelt het forum ook vast dat de gemeente burgers niet informeert en niet actief communiceert over hergebruik en de resultaten van de afvalinzameling.

Informatie over de afvalinzameling vermeldt de gemeente op de afvalkalender en in de gemeentegids. Volgens de aanwezigen is dat toch 'te onzichtbaar'. Ook de website van de gemeente geeft geen inzicht in wat er gebeurt met afval of wat de scheidingsresultaten zijn. Voorts wordt er, als er al over afval wordt gecommuniceerd, in negatieve zin gecommuniceerd. Ga uit van het positieve en vertel burgers waarom het belangrijk is dat afval wordt hergebruikt.

Verklaring afname restafval

- Bij tariefdifferentiatie kost het aanbieden van restafval geld en het aanbieden van herbruikbaar afval niet. Daardoor gaan burgers beter scheiden.
- Bij omgekeerd inzamelen is het wegbrengen van restafval minder makkelijk dan het aan huis aanbieden van herbruikbaar afval.

De totale hoeveelheid afval (restafval en gescheiden afval) neemt af na de invoering van tariefdifferentiatie en omgekeerd inzamelen. Waar blijft dat afval?

- Preventie van afval, mensen houden bij de aankoop rekening met afval.
- Overbodige spullen worden tweedehands verkocht.
- Afval brengt men naar de milieustraat.
- Afval gaat mee naar het werk, familie of vrienden in een andere gemeente.
- Geen aantoonbare toename van dump.

Dat laatste kan sommige deelnemers aan het burgerforum niet overtuigen, maar afvaldump is van alle tijden en van alle inzamelsystemen. Ook nu wordt dump aangetroffen in het buitengebied. In andere gemeenten die tariefdifferentiatie invoeren treffen niet meer afval aan in het buitengebied dan voordat tariefdifferentiatie was ingevoerd.

Opmerkingen burgerforum

Door het burgerforum worden de volgende opmerkingen gemaakt:

- Veel aandacht besteden aan communicatie met een positieve boodschap. Besteed vooral veel aandacht aan wat er gedaan wordt met gescheiden ingezamelde afvalstromen.
- Voor ouderen en gehandicapten moet maatwerk ertoe leiden dat deze groep niet de negatieve effecten van tariefdifferentiatie ervaart.
- Ga geen mengsels inzamelen, dat is een verkeerde boodschap. Tijdens de 'borrelpraat' is de algemeen gehoorde opmerking: ze gooien het toch achteraf bij elkaar. Het inzamelen van mengsels versterkt deze indruk.
- Afval gooien in de container van de burens. Dit komt (nu ook al) voor. Als de burger ervoor kiest om de container aan de straat te zetten, dan heeft hij er ook voor gekozen om het bedrag dat daarvoor staat te betalen. Als er nog ruimte is in de container dan betaalt hij niet extra als de buurman afval in zijn container gooit. Er wordt immers niet gewogen.
- Toenemende kans op afvaldump.

4. Voorkeur burgerforum

Het burgerforum is vrijwel unaniem van mening dat tariefdifferentiatie ingevoerd moet worden voor betere scheidingsresultaten. Twee deelnemers zijn het er niet mee eens. Voor één gaat het niet ver genoeg, voer meteen omgekeerd inzamelen in. Voor de andere deelnemer is het een verkeerd signaal, ga eerst met de burgers praten dat het beter kan.

Omgekeerd inzamelen heeft niet de voorkeur voor het overgrote deel van het burgerforum. Verder spreekt men de zorg uit dat de gemeente nu al besloten heeft tot omgekeerd inzamelen en dat de evaluatie achterwege blijft. Dat is echter niet de bedoeling van de gemeente.

5. Wat kan de gemeente nu al doen om het resultaat te verbeteren?

Het burgerforum is van mening dat de gemeente mogelijkheden laat liggen om het scheidingsresultaat te verbeteren. In dat kader zijn de volgende opmerkingen gemaakt:

Afvalscheiding op scholen

Op de basisscholen in Scherpenzeel wordt alleen integraal bedrijfsafval ingezameld. Herbruikbare afvalstromen kunnen niet gescheiden aangeboden worden. Dat is een verkeerd signaal aan kinderen die zo het verkeerde voorbeeld krijgen op school. Verder wordt er geen aandacht besteed aan communicatie over afval op scholen.

Volgens de Wet Milieubeheer is het zo dat scholen, kerken, verenigingen en dergelijke geen huishouden zijn en derhalve worden beschouwd als bedrijven. Het is aan de school zelf of afval gescheiden of integraal wordt afgevoerd. Voorts zijn sommige scholen betrokken bij het gescheiden inzamelen van papier. Ook kunnen scholen onbeperkt gratis gebruik maken van lespakketten die verkrijgbaar zijn op diverse plaatsen in de gemeente en de regio. Scholen hebben daar geen interesse in vaak vanwege tijdgebrek.

De wethouder zegt toe te onderzoeken of het mogelijk danwel wenselijk is om op scholen faciliteiten aan te bieden om afval gescheiden te laten inzamelen en ze nogmaals te wijzen op beschikbare lespakketten over afvalscheiding.

Aanbiedplaatsen minicontainers in gebruik nemen

Door het in gebruik nemen van de aanbiedplaatsen voor de minicontainers kan de gemeente mogelijk besparen op de inzamelkosten voor afval, zeker als volgend jaar opnieuw wordt aanbesteed.

Opruimen van afval door burgers

Actieve burgers zijn nu vaak bereid om afval op te ruimen en in hun eigen container te gooien. Dat zal niet meer het geval zijn als tariefdifferentiatie wordt ingevoerd.

Meer aandacht voor communicatie over afval

De gemeente is onzichtbaar als het gaat over communicatie over afval. Gebruik de website voor meer informatie over afvalscheiding en wat er gebeurt met gescheiden ingezameld afval. Ook wordt genoemd om een container om te keren en te laten zien wat er niet in de container hoort te zitten. Dat laatste wordt al gedaan in periodieke sorteertanalyses van het restafval. Mogelijk kan de gemeente de sorteertanalyse een keer in foto's of in een filmpje op de website zetten.